

שאלות ותשובות ביחסי אגודה קהילתית, מושב/קיבוץ וחברי האגודה עו"ד הדס אושר להב

לפניכם מספר סוגיות מרכזיות בעניין אגודות קהילתיות, קיבוצים, מושבים, חברי אגודה, תושבים, וכל מה שביניהם. הסוגיות הנבחרות נדונו לאחרונה בפסיקה ובציבור, ומשפיעות באופן יומיומי על ההתנהלות ביישוב:

בין תושבים לאגודה

שאלת היחסים בין תושבים המתגוררים בשכונות ההרחבה הקהילתית, לצד חברי האגודה השיתופית החקלאית, היא שאלה סבוכה המגיעה פעם אחר פעם לפתחו של בית המשפט ולה מספר היבטים:

האם ניתן לחייב תושב הרחבה להיות חבר באגודה הקהילתית?

באוקטובר 2011 קבע בית המשפט המחוזי, בפס"ד עפגין נ' מתיישבי אמנון,¹ שלא ניתן לחייב תושב הרחבה להיות חבר באגודה הקהילתית. זאת, בשם חופש ההתאגדות, הטומן בחובו לא רק את הזכות להתאגד אלא גם את החופש שלא להתאגד והזכות לבחור בחברות או באי-חברות באגודה.

כיצד מוסדרים יחסי האגודה עם חבר שמודיע על פרישתו ממנה?

בפסק דין שניתן לאחרונה, אזרד ואח' נ' טל-אל ישוב קהילתי ואח',² בו נדחה ערעור על החלטת רשם האגודות השיתופיות, נקבע כי תושב אשר מודיע על פרישתו מהאגודה, אך ממשיך לקבל שירותים מן האגודה ולהשתמש במתקניה, תעוכב פרישתו מן האגודה אם לא פעל להסדרת התשלומים עבור השירותים אותם ממשיך לצרוך וזאת בהתייחס להוראה מפורשת שנקבעה לעניין זה בתקנון האגודה. מכאן, אנו למדים כי ניתן ומומלץ לכלול בתקנוני אגודות קהילתיות תנאי מפורש לפרישה מהאגודה, לפיו מחויב הפורש להגיע, טרם פרישתו, להסדר עם האגודה בגין שירותים אותם הוא ימשיך לקבל מהאגודה גם לאחר הפרישה. זאת, על מנת למנוע מצב של "טרמפיסטים", הנהנים משירותי האגודה, כגון שירותי גינון, ניקיון, שער כניסה ותחזוקת מבנים, ללא תשלום עבורם.

בנוסף, פסק בית המשפט, כי אין פסול בסעיף בתקנון לפיו יש לפנות לבוררות לשם יישוב סכסוך גם כלפי מי שהיו חברים באגודה ופרשו – חברים לשעבר.

האם ניתן לגבות מיסי קהילה מתושבי הרחבה, אשר אינם חברי האגודה החקלאית?

נדבך נוסף בדיון המשפטי בעניין היחסים בין תושבי הרחבה לבין האגודה השיתופית החקלאית ניתן למצוא בפסק דין שניתן בעת האחרונה, משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד ואח',³ במסגרתו נקבע, כי משפחה הבוחרת להתגורר בהרחבה ולא להיות חברה באגודה הקהילתית, אינה חבה בתשלום מס אחיד לטובת סל שירותים שמספקת האגודה, בנוסף לשירותים המוניציפליים, אותם מספק הוועד המקומי (תוך שימת דגש על כך שאין מניעה חוקית לעצם אספקת שירותים כאמור על ידי האגודה הקהילתית). בפסק דינו קובע השופט, כי גם אם ישנם סעיפים בהסכם המשתכנים המחייבים בתשלומים אלו, הרי שהם נוגדים את תקנת הציבור, ומכאן – בטלים.

¹ ה"פ (נצ'י) 22222-07-10 עפגין נ' מתיישבי אמנון (פורסם בנבו, 24.10.14).

² עמ"י (י-ם) 30015-09-15 אזרד נ' טל-אל ישוב קהילתי (פורסם בנבו, 10.12.15).

³ ת"א (נצרת) 5719-09-14 משעלי ואח' נ' קיבוץ שריד ואח' (פורסם בנבו, 23.2.16).

ובשורה התחתונה, ככל שהשירותים בגינם נדרש תשלום לא נצרכו בפועל מבחירה (לא די בעצם אפשרות צריכתם), אין לדרוש עבורם תשלום. בפסק הדין הושם דגש על כך שגביית תשלום עבור שירותים ממי שאינם חברי אגודה יכולה להתקיים רק אם מדובר בשירותי בחירה (ולא בשירותים שנכפים על אותם אנשים ואף אם הם נהנים מהם במישרין או בעקיפין) ושנצרכים בפועל.

אך זה אינו סוף הפסוק – על פסק הדין הוגש לאחרונה ערעור לבית המשפט העליון, אשר פסיקתו תהווה תקדים מחייב בעניין, ולא נותר לנו אלא להמתין למוצא פיו של בית המשפט העליון.

מוזמנים ליצור עמנו קשר על מנת להישאר מעודכנים.

מערכת החינוך הקיבוצית

שיקולים בהעברת מערכת החינוך הקיבוצית לאחריות האגודה הקהילתית

אחת המערכות המזוהות יותר מכל עם הקיבוץ והתנועה הקיבוצית, אשר מבליטות את הייחודיות של החברה הקיבוצית, היא מערכת החינוך. עם צמיחתן של שכונות ההרחבה והקמת האגודות הקהילתיות, נוצר מצב בו מספר רב, אם לא רוב הילדים, המתחנכים במערכת החינוך הקיבוצית הינם מההרחבה, כאשר מערכת החינוך ממשיכה להיות מופעלת על ידי הקיבוץ, המהווה רשות חינוך מקומית, ונמצאת באחריותו המנהלית, הכלכלית והחינוכית.

קיבוצים הנמצאים במצב המתואר עומדים בפני שאלה כבדת משקל - האם להעביר את האחריות על מערכת החינוך מהקיבוץ לידי האגודה הקהילתית?

להכרעה בשאלה זו, מלבד ההיבט הערכי, ישנם היבטים רבים הקשורים ליחסים שבין האגודה הקהילתית לקיבוץ, אותם יש לקחת בחשבון, כחלק מתהליך קבלת ההחלטה. לדוגמא: סוגיית השימוש במבנים השייכים לקיבוץ; ניווד עובדים, שחלקם בוודאי חברי הקיבוץ ובינם לבין הקיבוץ לא התקיימו קודם לכן יחסי עובד-מעסיק; בחינת היבטים משפטיים כמו קבלת מעמד של "רשות חינוך מקומית" על פי החקיקה המורה על חינוך חנינים; הסדרת תו מעון על פי הוראות משרד הכלכלה; ועוד.

כמובן, שמלבד ההשלכות המשפטיות, מדובר גם בתהליך קהילתי, ומומלץ ללמוד את הנושא ולקדמו, אם בכך חפצים, תוך שיתוף פעולה ובניית הסכמות בין כלל תושבי הישוב.

כמובן, שהאמור רלבנטי, גם למושבים שכוננו לאורך שנים מערכות חינוך מיוחדות ורחבות מעבר למקובל בתקני משרד החינוך.

משרדנו מתמחה בליווי קיבוצים, מושבים ואגודות קהילתיות בהסדרת עניינים אלו.

סוגיית תשלומי היתר בגני חובה בקיבוצים/מושבים

עניין נוסף, שנדון בלא מעט קיבוצים ומושבים ואף הגיע לפתחו של בית המשפט לא אחת, הוא תחולתו של חוק לימוד חובה גם על גני הילדים, באופן אשר קובע חינוך חובה חנינים מגיל 3 ואילך. כאמור, מערכת החינוך הקיבוצית ולעיתים גם זו החלה בחלק מהמושבים, הינה בעלת מאפיינים ייחודיים, המבדילים אותה ממערכת החינוך

הממלכתית העירונית, לדוגמא: כוח אדם נוסף; פתיחת הגן בחופשות; ארוחות נוספות; ועוד ("שירותי יתר"). שירותים נוספים אלו עולים כסף ואינם יכולים להינתן בחינם.

מי שאינו חבר קיבוץ/מושב ומבקש לשלוח את ילדיו למערכת החינוך של הקיבוץ/המושב, נדרש לשלם את ההפרש בין סל שירותי החינוך חינם לבין שירותי היתר. עם זאת, כפי שקבע בית המשפט בת"א שואף נ' ברור חיל⁴, חייבת להיות אפשרות בחירה בין מערכת החינוך הפרטית, אשר מעניקה שירותי יתר, לבין מערכת החינוך הציבורית, אשר ניתנת ללא תשלום ופועלת באופן בסיסי, לפי תנאי הסף שהציב משרד החינוך. בפסק הדין אימץ כבוד השופט את עמדת משרד החינוך, לפיה מותר לגבות תשלומים נוספים עבור שירותי יתר, אולם חובה לאפשר בחירה שלא לקבלם ולא לשלמם.

ועד מקומי ואגודה קהילתית

ניגוד עניינים בין ועד מקומי ואגודה קהילתית

בפברואר 2015 פורסמה חוות הדעת של הוועדה למניעת ניגוד עניינים של נבחרי ציבור ברשויות המקומיות של משרד המשפטים, בתגובה לפנייתו של תושב קיבוץ איילון, אשר ביקש לבחון האם מצב בו יו"ר הוועד המקומי, המכהן גם כיו"ר האגודה הקהילתית, נמצא במצב של ניגוד עניינים, אישי או מוסדי.

בחוות הדעת (בעלת תוקף מנחה בלבד), הביעה הוועדה חוסר נוחות ממצב זה, נוכח חשש לניגוד עניינים מוסדי. אין ניגוד עניינים מובנה בין הגופים, אולם נסיבות מסוימות עלולות להביא למצב של ניגוד עניינים. המצב הנדון, בו מתקיימות עסקאות משותפות וייעוץ משפטי משותף, והסדרת אספקת השירותים בין הגופים הינה עמומה, הוא מצב בו יש ניגוד עניינים. בין הגופים אין זהות אינטרסים מלאה, ולמעלה מכך: אחד הגופים יכול להיות ספק שירותים והשני – לקוח. מכאן, הרי שבנסיבות העניין, **אדם אחד לא יכול לכהן כיו"ר של שני הגופים גם יחד.** הוועדה הדגישה כי מדובר בניגוד עניינים מוסדי ולא ניגוד עניינים אישי.

משרדנו מומחה ביעוץ משפטי והסדרת יחסים בין הוועד המקומי לאגודה הקהילתית.

פרטים ליצירת קשר:

עו"ד מארי קושניר- הררי: 058-7812812; marie@k-k-law.co.il
עו"ד אסתר קויפמן: 052-4234722; esther@k-k-law.co.il

מוזמנים לבקר גם באתר: www.k-k-law.co.il

⁴ ת"א (ב"ש) 18969-11-11 שואף נ' הועד המקומי ברור חיל (פורסם בנבו, 23.10.14). ביום 25.10.15 ניתן פסק דין בערעור ובערעור שכנגד בבית המשפט המחוזי (ע"א 14-12-27482), אשר קיבל את הערעורים שהוגשו על הסכומים הכספיים בחלקם, אך לא שינה את קביעותיו העקרוניות של בית המשפט הקודם. בקשת רשות לערער לבית המשפט העליון (רע"א 8369/15) נדחתה ביום 3.2.16.

